

az 1806-os, második változatban kapott, de Pauline Anna Milder, aki már az 1805-ös ősbemutatón is – akkor húszévesen – énekelte a szerepet, most, huszonkilenc évesen kerekén megtagadta, hogy elénekelje a nagyon nehéz, terjedelmes és hosszú koloratúralánccal terhelt áriát. Az első hat előadáson Leonóra áriája egyszerűen kimaradt, s Beethoven kénytelen volt újat komponálni – így született meg a korábbinál sokkal koncentráltabb, hősiesebb és emelkedettebb változat. A FIDELIO tehát csak az 1814. július 18-ai, hetedik előadáson hangzott el először úgy, ahogy ma ismerjük, mégpedig nem Beethoven eredeti intencióinak, hanem színházi esetlegességeknek köszönhetően.

Persze a büszke esztétikai hermeneutika felmentene az alól, hogy a genesis pizlicsaré tényeivel törődjem. De ha egy tény egyszer már a látókörömbé került, nem tudom többé nem látni. A HAMLET Horatiójával szólva: „Egy porszem ő, az ész szemét zavarni.” Vagy, lassacskán öregedvén, azt is leszűrhetném, hogy legkedvesebb teóriáink elemi tényeken szoktak megbukni.

Hunyady Sándor

AZ ELHAGYOTT GYERMEK

Néhány évvel ezelőtt Abbáziába utaztam nyaralni. A vonat zsúfolva volt július elején, amikor a nyaralni induló tömegek hangyamenete a legvastagabb. Kilencen szorongtak a nyolc személyre készült másodosztályú kupében, ahová bepréseltem magam. A többlet egy hétéves kislány volt, aki a mamájával utazott. Ez a mama a legkényelmetlenebb útitársak közé tartozott. Házsártos személy volt, aki csak jogokat érzett, de nem ismerte el, hogy az utasnak az útitársaival szemben vannak kötelességei is. Fullasztóan meleg volt, mégsem engedte lebocsátani a kupé ablakát, mert félt a légvonattól. Összeveszett mindenkivel, a szabályrendeletre hivatkozott, jelenetet rendezett a kálauzzal. Végül is érvényesítette akarátát, a füle ablaka csukva maradt, mindannyian ve-rejtékeztünk a hőségben.

És amilyen gonosz útitárs volt a mama, olyan volt a fiacskája is. Illetőleg még ezer-szer rosszabb. Hangos, neveletlen, illetlen, követelőző, rosszindulatú. Nehéz nem szeretni egy kisgyereket, de ennek a kölyöknek sikerült megutáltatnia magát valamennyi-ünkkel. Sanyikának hívták a haszontalant, még a neve is örökre megmarad kellemetlen emlékeim között.

A hétéves kislány vásottóságában rendesen van valami kedvesség. Mikor legyen az ember csintalan, ha nem ilyen kicsiny korában? A csikótól sem vesszük rossz néven, ha ugrándozik. De ez a Sanyika minden báj nélkül volt rossz, az ember dührohámot kapott a hangjától. Pedig fültrepezstően hangos volt. Kibálva beszélt, ordítva kérdezősködött, mintha a mamája messzi lenne, és nem ülne ott közvetlenül mellette a zsúfolt kupében. És ha nem ordított, akkor bőgött valamiért. Egy pillanatra nem maradhatunk tőle nyugton. Sanyika egyénisége olyan volt, hogy jelenléte lehetetlenné tette a szunyókálást, az olvasást vagy a csendes beszélgetést. Izgett-mozgott, minden pillanat-

ban kitalált valamit, amivel megzavarhatná a nyugalmat. Ki kellett vinni, be kellett hozni minden félórában, amely művelet keserves tolkodással járt a zsúfolt fülkében.

Enni akart. A mamájának ki kellett rakni a poggyászhálóból egy csomó koffert, amíg hozzájutott ahhoz a szatyorhoz, amelyben az elemózsia volt. Sanyika gyönyörködve nézte, hogy milyen bajokat csinált. A rakodáskor egy nagy bőrrönd a fejemre esett. Sanyika hangosan röhögött a kárörömtől. Nyávogott, hogy adjanak neki zöldpaprikát. És amikor kapott, azért nyávogott, hogy a paprika csípi. Kidugta a nyelvét, és azt követelte, hogy a mamája fújja a nyelvét. Gusztustalan látvány volt. Leöntötte kávéval a szomszédjában ülő szelíd, öreg hölgy ruháját. Végre az egyik kofferből előkerült a játéka. A játék egy papírtrombita volt. Sanyika egy órán keresztül ernyedetlenül fújta azt az átkozott trombitát, hogy majd' belesüketültünk.

Az utasok sóhajtvá néztek egymásra. Sanyika olyan volt, mint a csökönyös rossz idő, ami ellen nem lehet semmit sem csinálni. Egy lüszterruhás, fehér bajuszú öreg úr kiemenekült a peronra. Én is utánamentem, bemutatkoztunk egymásnak.

– Uram! – mondta ingerülten galambösz, jámbor útítársam. – Adnék érte száz pengőt, ha ezt a gonosz kölyköt elfenekelhetném! Pedig árvaszéki ülnök vagyok!

A gyerek jobban megkínzott bennünket, mint a hőség. Szenvedtünk tőle kora reggeltől délutánig. Délután egy kis horvát állomáson Sanyika mamája leszállt ásványvizet vásárolni. És a sors adóz tréfájaképpen szerencsésen lemaradt a vonatról.

Ott maradt nekünk a pizok kis Sanyika egyes-egyedül. Most bosszút állhattunk volna rajta a sok kínszáért.

De hát úgy látszik, hogy az ember alapjában véve jónak született. Mert Sanyika abban a pillanatban, ahogy a végzet a mi gondjainkra bízta, haszontalan kölyökből átváltozott a számunkra elhagyott gyermekké. A haragja mindenkinek elpárolgott, valósággal árvaházzá alakult a kupé. Annyira tiszteltük a szerencsétlenséget, hogy még az ablakot sem nyitottuk ki, miután Sanyika mamája nem akarta, hogy kinyissuk.

Pedig ami azt illeti, Sanyika elhagyott gyermeknek is pokolian utálatos volt. Bögött. Ez rendben van, elvesztette a mamáját. De úgy tudott bögni, hogy a bömbölésébe belépett valami sértő vonást. Érezte, hogy nemcsak a mamájáért sír, hanem azért is, mert nem bízik bennünk.

Holott mindent elkövettünk, hogy megvigasztaljuk. A bőrröndökből sütemények kerültek elő. Málnaszörpöt hoztunk az étkezőkocsiból. Egy komoly úriember játszópagtásának ajánlkozott, fölvette a földről a trombitát és fújta. De hiába csináltunk akármit, Sanyika nem engedett az álláspontjából. Bögött, rúgott, karmolt. Ha valaki meg akarta simogatni, megharapta a kezét. Hízelegve kértük, hogy mondja meg a nevét. Azt sem tette meg. „Nem mondom meg!” – üvöltötte csökönyösen. És dühösen toporzékolt. Mert nem volt szomorú, hanem csak dühös ez a gonosz kis elhagyott gyerek.

Haditanácsot tartottunk, hogy mit kellene csinálni az ügyében.

A legközelebbi állomáson egy másik úriemberrel együtt leszálltunk. Sürgönyöztünk és telefonáltunk oda, ahol a mama lemaradt. A kalauz visszaemlékezett a jegyre, amelyet a tűrhetetlen mama átnyújtott. A lemaradt asszony és a csemetéje is Abbáziába készült. A kávéval leöntött hölgy azonnal jelentkezett, hogy szívesen az oltalmába veszi Sanyikát, amíg a mama a fia után érkezik, ha ugyan az olasz határon átengedik útleveél nélkül a gyereket, mert az útlevele ott volt a mamánál, aki átmenetileg Horvátországban ragadt.

Megérkeztünk Postumiába. Az olasz határkirendeltség marcona fekete ingesei tökéletesen megértették a helyzetet. És mindenben a rendelkezésére álltak Sanyikának. Hajlandók voltak átvenni a gyereket, mint egy becses csomagot, és őrizni, amíg átad-

hatják a mamájának. És azt is megengedték volna, hogy tovább vigyük magunkkal Ab-báziába útlevél nélkül.

Sanyika bömbölése Postumiánál elérte a csúcspontot. Kijelentette, hogy nem megy messzibb a mamájától. Rendben van, szálljon le. Rövid tanácskozás után eldöntöttük, hogy mégsem bizzuk a katonákra. Sajnáltuk őket, minek ismerjük meg Sanyikát. Az árvaszéki ülnök, aki korábban száz pengőt adott volna érte, ha egy kicsit megrendszabályozhatná a gyereket, most leszállt Sanyikával Postumián, hogy együtt várja vele a mamát, aki nem engedte meg kinyitni az ablakot.

Mondom, hogy valamennyien élénk részt vettünk az elhagyott gyermek sorsának igazításában. Csak egyetlenegy utasa volt a fülkének, aki nem törődött Sanyikával. Epebajos lehetett, sárgás arcszínű úriember. Mialatt mi zsinatot tartottunk a Sanyika-ügyben, ő behúzódott a kupé szögletébe, és egy technikai szakkönyvet olvasott elmerülve.

Mily sajtáságos az ember. Azt hiszem, mindig kell valaki nekünk, akire haragudhatunk. A kis horvát állomásig, ahol a mama lemaradt, Sanyikát gyűlöltük. Postumiától kezdve a közömbös urat illettük megrovó pillantásainkkal. Sőt sértőn hangos megjegyzéseket tettünk rá egymás között, amiért nem törődött a szegény kis elhagyott fiúcskával.

(A tárcanovella Hunyady Sándor hagyatékában maradt fenn, kézírásban. Nincs tudomásunk róla, hogy megjelent volna. – A szerk.)

Határ Győző

A PILLE ÉS A LÁNG

tán a kőkor tábortüzénél kapta meg őt a láng
azóta annak él azóta lángtelhetetlen fényfalánk

amerre a gyertya lángja leng-lobog s libegve ing
egy káposztapille körülé százezer éve kering

megpörkölődik és belehull – a fényszerelem
ezernyi versvirágot hajt hitet bölcseletet terem

a vágyőrület – a fényrajongó káposztapilléség
nyomán születnek ájtat-mondókák rigmusok mesék

megírják éneklik latinul görögül héberül szanszkritul
a fényrajongás orgonapontja szól szól szól nem csitul

az elme fel-felkérődzi a pille sajnálatos esetét
ám a példálódzás kilobban és marad marad a SETÉT.